

Novadpētniecības jautājumi agrāk un tagad

Irina Zeibārte,
Latvijas Nacionālais vēstures muzejs

Forums-diskusija "Novadpētniecības nozīme un loma
pašvaldībās". 01.10.2025

Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests

- Jēdzieni un to skaidrojums:
 - Kultūras mantojums;
 - Kolekcionārs, kolekcija;
 - Novads, novadpētniecība.
- Muzejs, citas kultūrvēsturiskā mantojuma formas un institūcijas; kopīgais un atšķirīgais.
- Novadpētniecības darba galvenie virzieni un veidi.
- Ētikas principi mantojuma saglabāšanā.

kultūras mantojums

Kādas grupas vai sabiedrības fizisku priekšmetu un nemateriālu atribūtu mantojums, kas saņemts no iepriekšējām paaudzēm, tiek uzturēts un aizsargāts tagadnē un saglabāts nākamajām paaudzēm.

<https://www.muzeologija.lv/lv/muzejtermini/3>

kolekcija lietvārds; sieviešu dzimte

- 1. Sistematizēts (vienveidīgu, no mākslas, zinātnes, vēstures u. tml. viedokļa interesantu) priekšmetu krājums. Piemēri *Gleznu, pastmarku, monētu kolekcija*.
- Stabili vārdu savienojumi *Muzeja kolekcija*.

kolekcionārs lietvārds; vīriešu dzimte

kolekcionāre lietvārds; sieviešu dzimte

- Cilvēks, kas vāc un sistematizē noteikta veida priekšmetus, veido kolekciju. Piemēri *Fotoaparātu, atklātņu kolekcionārs*.

kolekcionēt -ēju, -ē, -ē, pag. -ēju darbības vārds; transitīvs

- Vākt un kārtot (ko) kolekcijā; krāt. Piemēri *Kolekcionēt pastmarkas*.

<https://tezaurs.lv/kolekcija:1>

Kolekcionārs (*collector*) - tas ir cilvēks, kas vāc un sistematizē vienveidīgus priekšmetus, veido kolekciju. Daļēji tas ir hobija vai garās aizraušanās ar kaut ko veids. Kolekciju veidi mēdz būt visai dažādi - mākslas priekšmeti, markas, senās monētas (numizmati), porcelāns, pat tabakdozes un pīpes. Kolekcijai rodas vērtība galvenokārt tad, kad tās elementi tiek sistematizēti un aprakstīti, kad krājējs vadās no noteiktas idejas un zināšanām. Dažreiz, kad vērtīga kolekcija tiek atstāta pilsētai vai valstij, uz tās bāzes veidojas muzeji. Tādā veidā radās slavenā Tretjakova galerija Maskavā, Frika galerija Ņujorkā, Rodēna muzejs Parīzē - tur gan pārsvarā ir paša dižā tēlnieka darbi, bet ne tikai. Sevišķi interesanti ir tie kolekcionāri, kuri vienlaikus bija arī zinātnieki, ceļotāji un pētnieki, it īpaši, ja viņi vēlāk novēlēja savas kolekcijas dzimtajai pilsētai, tādējādi radot bagātus muzejus. Viens no tiem bija Ernsts Grandidjē, franču rūpnieks un naturālists, kas novēlēja savu porcelāna kolekciju Luvrai.

Viens no slavenākajiem Rīgas XVIII gadsimta kolekcionāriem bija ārsts un bibliogrāfs Nikolajs Himzelis. Dzimis Rīgā, mācījies Domskolā, studējis medicīnu Kēnigsbergā un Getingenē. 1715. gadā ieguvis medicīnas doktora grādu. Daudz ceļojis un sakrājis lielu bibliotēku, kā arī vēstures, dabaszinātņu priekšmetu un mākslas darbu kolekciju. Vēlāk šo kolekciju N.Himzeļa māte nodevusi Rīgas pilsētai. 1773. gadā ar Rīgas rātes lēmumu tika nodibināts N.Himzeļa muzejs (Himzeļa kabinets), kas bija pirmais muzejs Rīgā. Savukārt, viena no lielākajām mūsdienu mākslas priekšmetu kolekcionārēm spāņu deju dejotāja Marta Alberinga 1999. gadā atdāvināja savas kolekcijas Rīgas un Valmieras muzejiem, kur tās arī ir aplūkojamas.

<https://www.artermini.lv/raksts.php?t=1131&bu=16>

Latvijas Nacionālā vēstures muzeja pirmsākumi.

1868. gadā tika nodibināta Rīgas Latviešu biedrība (RLB), kuras sastāvā darbojās vairākas kultūrizglītojošas komisijas. 1869. gadā izveidoja RLB Zinību komisiju, kura iesaistījās etnogrāfisku ziņu vākšanā un dibināja savu muzeju – LNVM priekšteci.

RLB Zinību komisija vispirms eksponātus palīdzēja vākt citām institūcijām – Maskavas Universitātes Ķeizariskajai Dabaszinātņu, antropoloģijas un etnogrāfijas biedrībai (1869) un Maskavas Politehniskajai izstādei (1872) un savāktu savā rīcībā nepaturēja. Taču 1875. gadā RLB Zinību komisijas Dabas nodaļa lēma tās paspārnē dibināt patstāvīgu muzeju un sāka veidot daudzveidīgu “universālo kolekciju”, kurā iekļāva gan ģeoloģijas, botānikas un zooloģijas materiālus, gan arheoloģiski iegūtas senlietas un tradicionālo kultūru raksturojošus (etnogrāfiskus) priekšmetus, kā arī monētas, medaļas un vēsturiskus artefaktus.

1887.–1888. gadā tika pieņemts lēmums tematiski sašaurināt muzeja specializāciju un nodarboties galvenokārt ar tādu kolekciju veidošanu, kas raksturotu latviešu etnogrāfiju un vēsturi, ar mērķi izveidot īpašu Latviešu muzeju. Pirmā īslaicīgā etnogrāfiskās kolekcijas izstāde Latviešu muzejā tapa RLB telpās 1890. gadā.

Pagrieziena punkts muzeja attīstībā bija RLB sarīkotā Latviešu etnogrāfiskā izstāde 1896. gadā – vērienīga brīvdabas izstāde kanālmalā Rīgā ar speciāli izbūvētiem paviljoniem un vēsturisko celtnu rekonstrukcijām. Lai to sagatavotu, no 1894. gada sarīkoja ekspedīcijas uz dažādiem novadiem un savāca vairāk nekā 6000 priekšmetu. Šai latviešu tradicionālo dzīvesveidu un 19. gs. sasniegumus demonstrējošajai izstādei bija lieli panākumi – 1,5 mēneša laikā to apmeklēja 45 000 cilvēku.

<https://lnvm.gov.lv/par-mums/muzeja-vesture/rlb-muzeja-izveide-un-darbibas-virzieni-1869-1919/#e>

Priedaines kolekcija

Kolekcijā iekļauti no Amerikas Latviešu apvienības senmantu krātuves Priedainē saņemtie 1590 priekšmeti. Krātuve mākslinieces un daiļamatnieces Lilijas Tomass vadībā tika dibināta 1977. gada 1. maijā un uz Ņūdžersijas latviešu biedrības īpašumu Priedainē tika pārcelta 2006. gadā, kur veiksmīgi darbojās līdz 2014. gadam.

Kolekcijas lielāko daļu veido tekstilijas – segas, dvieļi, galdauti, lakati –, tradicionālā apģērba sastāvdaļas – brunči, krekli, villaines, jostas, prievītes, vainagi, zeķes un cimdi. Tāpat kolekcijā iekļauti arī dažādi lietišķās mākslas darinājumi kokā, mālā un metālā: saktas, gredzeni, dzintara krelles, aproces, sprēslīcas, sīkplastika, sakņu un klūgu pinumi. Daļa šo priekšmetu izgatavoti Latvijā, sākot no 19. gadsimta otrās puses, un ņemti līdzī, atstājot Latviju 2. pasaules kara beigās.

Kolekcijā pārstāvēti arī 20. gadsimta vidū un otrajā pusē ASV, Zviedrijā un citās latviešu trimdas mītnes zemēs darināti priekšmeti, lietišķās mākslas darbi (segas, audumu paraugi, tradicionālā apģērba rotaslietas, pinumi, keramika, kokamatniecības darbi, deju kopu un koru vajadzībām darinātie tautastērpi), kas liecina par tautas mākslas tradīciju saglabāšanu un attīstību trimdā. Tāpat kolekciju veido Latvijā un trimdā izdotās grāmatas un periodika, fotogrāfijas un materiāli par senmantu krātuves darbību, tās līdzdalību 3 x 3 nometnēs un citos trimdā organizētos pasākumos.

<https://Invm.gov.lv/kratuve/krajums/vesture/priedaines-kolekcija/>

Latgales dzelzs laikmeta līdz agro jauno laiku kolekcija

Latgales dzelzs laikmeta, viduslaiku un jauno laiku kolekcijā iekļautas kādreizējos Abrenes, Ludzas, Daugavpils un Rēzeknes apriņķos arheoloģiskajos izrakumos atrastās senlietas un to savrupatradumi. Tās hronoloģiskie ietvari ir no pēdējiem gadsimtiem pirms Kristus līdz 18. gadsimtam. Kolekciju veido latgaļu, nedaudz kriviču, kā arī Baltijas somu akmeņu krāvumu senkapu un vēlās švīkātās keramikas kultūras pieminekļos iegūtās senlietas.

No agrā dzelzs laikmeta kā izcilākās minamas vēlās švīkātās keramikas kultūras Vilmaņu apmetnes un Makašānu Salenieku uzkalniņkapu un akmeņu krāvumu senkapu kolekcijas. Samērā neliela, bet latgaļu vēstures izpētē nozīmīga ir Nautrēnu Laizānu Smiltaines latgaļu vidējā dzelzs laikmeta senkapu kolekcija. Vēlo dzelzs laikmetu pārstāv ļoti plaši pētīto Ludzas Odukalna, Pildas Nukšu, Zvirgzdenes Ķivtu, Aglonas Kristapiņu, Višķu Maskavas ciema latgaļu līdzeno senkapu kolekcijas. Mazāk senlietu iegūts latgaļu vēlā dzelzs laikmeta uzkalniņkaļos. Nozīmīgas ir pilskalnu – kādreizējo valstisko veidojumu un zemju centru – Jersikas, Asotes, Madalānu – kolekcijas, bez kurām nav iespējams pilnvērtīgi pētīt latgaļu materiālo kultūru vēlajā dzelzs laikmetā. Īpaši bagātīga ir Asotes pilskalna kolekcija, taču šī pilskalna iedzīvotāju apbedīšanas vieta – Oglenieku senkapi – ir mazāk skatīta un pārstāvēta ar pāris desmitiem apbedījumu senlietu. Kolekcijā atrodas Latgales teritorijā pētīto Dinaburgas, Ludzas un Rēzeknes mūra piļu senlietas. Savukārt no pētīto viduslaiku kapsētu kolekcijām kā nozīmīgākās jāmin Krāslavas Slutišķu un Augustinišķu kolekcijas.

<https://lvm.gov.lv/kratuve/krajums/arheologija/dzelzs-laikmeta-viduslaiku-un-agro-jauno-laiku-kolekcijas/latgales-dzelzs-laikmeta-lidz-agro-jauno-laiku-kolekcija/#enkurs>

Rokrakstu, zīmējumu, fotoattēlu un dokumentu kolekcija

Rokrakstu, zīmējumu, fotoattēlu un dokumentu (ZAE) kolekcijā glabājas vairāk nekā 50 000 priekšmetu. Senākie no tiem iegūti, gatavojoties Latviešu etnogrāfiskajai izstādei Rīgā 1896. gadā. Lai iegūtu izstādei eksponātus, Rīgas Latviešu biedrība sarīkoja 11 ekspedīcijas, kurās līdzās lietiskajiem priekšmetiem ieguva arī vairāk nekā 300 fotogrāfiju. Unikāli ir pēc šīm fotogrāfijām tapušie ogles zīmējumi – Latvijas lauku iedzīvotāju portretējumi –, ko zīmējuši Janis Rozentāls, Ādams Alksnis, Johans Valters, Artūrs Baumanis, Teodors Zaļkalns u. c.

Kolekcijas apjomīgākā daļa (vairāk nekā 40 000 priekšmetu) ir Pieminekļu valdes materiāli. Tie ir apraksti, zīmējumi un fotogrāfijas par vairāk nekā 77 ar lauku dzīvi saistītām tēmām. Iegūtās ziņas hronoloģiski attiecas uz laiku no 19. gadsimta otrās puses līdz šo materiālu iegūšanas laikam 1920.–40. gados.

Kolekcijā iekļauti arī nepabeigtā “Latvju kultūras atlanta” materiāli, ko Krišjāņa Ancīša vadībā 1939. gadā uzsāka veidot Latvijas Rakstu un mākslas kamera. Aptaujājot Latvijas lauku iedzīvotājus, plānoja iegūt ziņas par dažādiem tematiem, kas attiecas uz laiku no 19. gadsimta vidus līdz 1. pasaules karam. Projektu apturēja 2. pasaules karš un Latvijas okupācija, taču ir saglabājušies vairāk nekā divarpus tūkstoši dažādu materiālu vienību, ko “Latvju kultūras atlanta” līdzstrādnieki iesūtīja no visas Latvijas.

ZAE kolekcijā glabājas arī atsevišķu entuziastu – etnogrāfisko materiālu apzinātāju un krājēju – vākumi. Te minamas fotogrāfu Mārtiņa Buclera, Mārtiņa Sama, Jāņa Rieksta fotogrāfijas, pedagoga Jāņa Sudmaļa Dienvidkurzemes tradicionālā apģērba rakstu zīmējumi, bijušā Tārgales dzirnavu melderu Ernesta Leduskukaiņa 1985. un 1986. gadā savāktie materiāli par Kurzemes dzirnavām un pūra lādēm. Apjomīgāko materiālu kopumu veido inženiera Rolanda Puriņa 1970.–80. gadu vākums – vairāk nekā 3000 fotogrāfiju, aprakstu un skiču, kurās dokumentētas Latvijas dzirnavas, dažādi etnogrāfiskie priekšmeti un ēkas un citas tēmas.

<https://lnvm.gov.lv/kratuve/krajums/etnografija/rokrakstu-zimejumu-fotoattelu-un-dokumentu-kolekcija/#e>

Monētu kolekcija

Kolekcijas senākie priekšmeti ir Senās Grieķijas un Romas monētas. Nozīmīgu kolekcijas daļu veido dažādos laika posmos Latvijas teritorijā kaltās monētas un Livonijas 13.–17. gadsimta monētu kalumi no Igaunijas teritorijas. Kolekcijā atrodams arī bagātīgs Rīgas brīvpilsētas un Kurzemes un Zemgales hercogistes monētu krājums. Plaši pārstāvētas arī Latvijas Bankas starpkaru periodā izlaistās monētas un atjaunotās latu un santīmu apgrozības un kolekciju monētas un to modeļi. Krājums joprojām tiek papildināts ar Latvijas Bankas emitētajām eiro kolekciju monētām un īpašā dizaina 2 eiro monētām.

Izcila monētu kolekcijas daļa ir Latvijas teritorijā atrastie monētu depozīti – 174 noguldījumi ar vairāk nekā 80 000 monētu.

Kolekcijas pamatu vēsturiski veido Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisijas vākums, 1920.–30. gados tā papildināta ar izglītības ministrijas Pieminekļu valdes iepirktajām Voldemāra Miesiņa kolekcijām un zviedru konsula Dānijā Gustava Hristgau (*Christgau*) dāvināto Livonijas monētu kolekciju. Pieminekļu valdes darbības laikā savāktie monētu depozīti šodien veido LNVM monētu depozītu kolekcijas pamatu. 2006. gadā monētu kolekciju papildināja vācbaltiešu kolekcionāra un pētnieka Franciskus Perna dāvinātā 1570.–1710. gadā Latvijas teritorijā kalto monētu kolekcija.

<https://lnvm.gov.lv/kratuve/krajums/numismatika/monetu-kolekcija/#e>

Novadpētniecības pirmsākumi – jēdziens vēl nav formulēts, - izzinot apkārtni, novadu.

20. gadsimta sākumā vietējā vēsture tika saprasta kā dabas apstākļu izpēte un konkrēta reģiona “papildu vietējo resursu meklēšana”.

- Pieminekļu valdes loma un nozīme Latvijas vēstures izpētē.

Organizatoriskais impulss vietējās vēstures izpētes attīstībai Latvijas PSR nāca pēc Viskrievijas Vēstures un kultūras pieminekļu aizsardzības biedrības izveides 1965. gadā.

- Latvijas Dabas un pieminekļu aizsardzības biedrība (saīsināti LDPAB) - organizācija, kas dibināta ar mērķi iesaistīt praktiskos dabas un kultūrvides aizsardzības pasākumos, [dabas](#) un [kultūras pieminekļu](#) izzināšanā, saglabāšanā un popularizēšanā gan fiziskas, gan juridiskas personas; veicināt Latvijas dabas un kultūrvides objektīvu izvērtēšanu, dabas un kultūras pieminekļu izpēti, sabiedrības [ekoloģisko](#) un [kultūrvēsturisko](#) izglītošanu.

Pirmā biedrības nodaļa tika dibināta Alūksnē 1959. gada 26. augustā. 1960. gada 26-28. martā notika pirmais biedrības kongress, kurā tā tika nosaukta "Latvijas PSR Dabas un vēstures biedrība".

1965. gada 28. novembrī III biedrības kongresā tika pieņemts jauns nosaukums — "Latvijas PSR Vēstures un kultūras pieminekļu un dabas aizsardzības biedrība", un pēc citu republiku parauga tika pastiprināta kultūrvēsturisko pieminekļu aizsardzība.

Viena no biedrības darba pamatsastāvdaļām bija dabas un pieminekļu aizsardzības popularizēšana. Dabas aizsardzības tautas universitāšu darbs republikas rajonos un pilsētās, lekcijas, populārzinātniskas publikācijas, regulāras radio un televīzijas pārraides, raksti preses izdevumos, plakātu, atklātņu un diapozitīvu sēriju, bukletu u.c. fotomateriālu izdošana tika veikta ar biedrības spēkiem vai tās tiešu līdzdalību.

Novads

<https://tezaurs.lv/novads:1>

novads vīriešu dzimtes 1. deklinācijas lietvārds

1.[Teritorija](#), apvidus ar kopīgām iezīmēm, tostarp etnogrāfiskām un valodas. Piemēri: *Tad būs iespējama precīza dainu izplatījuma analīze, varēsim izdalīt novadu, apvidus dziesmas.*

Saistītās nozīmes: *teritorija, platība, reģions, apgabals, rajons*

Tulkojumi *region, part, area, country*

1.1.Administratīvi teritoriāla vienība. Piemēri: *Viņš dzīvoja, es neatceros, kur, pēc tiem nostāstiem Kandavas novadā.*

Saistītās nozīmes: *valsts, pašvaldība, municipalitāte*

Novads kā administratīva vienība.

Novadu kā Latvijas Republikas administratīvo teritoriju veidošanās:

1998. gada 21. oktobrī Latvijas Republikas Saeimā pieņemtajā "Administratīvi teritoriālās reformas likumā" pirmo reizi tika noteikts, ka novads ir administratīvā teritorija, kura izveidota, apvienojoties pagastiem, pilsētām vai pagastiem un pilsētām, un kurā ir viena vietējā pašvaldība.

- Pēc vietējo pašvaldību iniciatīvas izveidotie novadi - līdz 2008. gadam;
- Ar likumu izveidotie novadi - kopš 2008. gada 18. decembra, kad Saeimā pieņemts "Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums".
- Latvijā pēc 2021. gada pašvaldību vēlēšanām ir 43 pašvaldības līdzšinējo 119 vietējo pašvaldību vietā. To paredz Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums, kas spēkā stājies 2020. gada 23. jūnijā. Jaunās pašvaldību domes darbu uzsāka 2021. gada jūlijā.

Novadpētniecība ir vietējās apkaimes (dzimtā [ciema](#), [pilsētas](#), [pagasta](#)) izpēte un zinātne par to. Ar novadpētniecību parasti nodarbojas skolēni, attiecīgā teritorijā dzīvojošie iedzīvotāji, entuziasti. Iegūtā informācija dod plašu ieskatu par konkrētās teritorijas dabu, iedzīvotāju sadzīvi, [folkloru](#), [paražām](#), vēsturiskiem notikumiem, novadniekiem. Novadpētniecībā plaši izmanto lauku pētījumu metodes, intervijas, senu publikāciju izpēti.

<https://lv.wikipedia.org/wiki/Novadp%C4%93tniec%C4%ABba>

Muzeja definīcija (atbilstoši ICOM definīcijai):

...

"(1) Muzejs ir pastāvīga institūcija, kura, pētot, kolekcionējot, saglabājot un eksponējot materiālo un nemateriālo mantojumu, kalpo sabiedrībai un kuras darbības nolūks nav peļņas gūšana. Muzeji veicina dažādību un ilgtspējību, ir atvērti sabiedrībai, pieejami un iekļaujoši. Muzeju darbība un komunikācija ir ētiska, profesionāla, balstīta kopienu līdzdalībā, piedāvājot daudzveidīgu izglītības, emocionālā pārdzīvojuma, pārdomu un zināšanu apmaiņas pieredzi.";

...

22.07.2025 MK sēde

<https://tapportals.mk.gov.lv/structuralizer/data/nodes/82631d39-76b6-40d5-b748-bfc6b34e87a8/preview>

muzejs

Muzejs ir pastāvīga, publiski pieejama bezpeļņas institūcija, kas kalpo sabiedrībai un tās attīstībai un kas iegūst, saglabā, pēta, popularizē un eksponē materiālo un nemateriālo cilvēces un vides mantojumu, lai sekmētu sabiedrības izglītību un pētniecību un sniegtu emocionālu baudījumu.

1. piezīme. Ietver dabas, arheoloģiskos un etnogrāfiskos pieminekļus un vietas, kā arī muzejiska rakstura vēstures pieminekļus un vietas, ja tām ir muzejam raksturīgs *krājums*.
2. piezīme. Ietver *zooloģiskos dārzus, akvārijus, dendrārijus* un *botāniskos dārzus*, taču ziņas par tiem jāsniedz atsevišķi.
3. piezīme. Neietver augstskolu kolekcijas, kas kalpo vienīgi mācību un studiju vajadzībām.
4. piezīme. Ietver saglabāšanas institūcijas, kā arī bibliotēku un arhīvu izstāžu galerijas, ja tās atbilst muzeja definīcijai.
5. piezīme. Lai atbilstu definīcijai, institūcijai nav jābūt nosauktai par muzeju, bet tai ir jāpilda muzeja loma un funkcijas.

muzejs

Kultūrvēsturiskas vai zinātniskas nozīmes artefaktu vai dabas objektu organizēts krājums, kas paredzēts pastāvīgai glabāšanai un eksponēšanai.

Muzeji Latvijā

Viena no [kultūras](#) pieredzes pārmantošanas formām ir autentisku materiālo un nemateriālo liecību ilglaicīga saglabāšana īpašās institūcijās, kas uzņēmušās definēt, pārvaldīt un popularizēt sabiedrības kultūras mantojumu. Muzeju veidošanās atspoguļo gan sabiedrības uzskatus par pagātņi, gan priekšstatus par to, kas sabiedrībai varētu būtu nozīmīgs nākotnē.

<https://enciklopedija.lv/skirklis/21879-muzeji-Latvij%C4%81>

Muzeju darbības likumiskie ietvari.

Valsts muzeji darbojas kā valsts tiešās pārvaldes iestādes vai to struktūrvienības, pašvaldību muzeju juridiskā forma ir atvasinātas publisko tiesību juridiskās personas vai to struktūrvienības. Muzeju nozarei saistošs ir Muzeju likums, Ministru kabineta (MK) Noteikumi par Nacionālo muzeju krājumu, Muzeju akreditācijas noteikumi, kā arī vairāk nekā 20 citi MK noteikumi, kas ietver visu valsts muzeju nolikumus un publisko maksas pakalpojumu cenrāžus. Atsevišķu muzeju darbību regulē īpaši normatīvi – Latvijas Okupācijas muzeja likums (05.10.2006.) un 28.10.2014. MK noteikumi Nr. 664 “Īpaši aizsargājamā kultūras pieminekļa – Turaidas muzejrezervāta – aizsardzības kārtība”.

Muzeja darbības likumiskie ietvari un dokumentācija.

Muzeju likums <https://likumi.lv/ta/id/124955-muzeju-likums>

Likumā ir lietoti šādi termini:

- 1) **muzeja priekšmets** — priekšmets, kas pēc izpētes un apstrādes ir atzīts par priekšmetu ar kultūrvēsturisku nozīmi un atrodas muzeja krājumā;
- 2) **muzejisks priekšmets** — priekšmets, kas pēc savas kultūrvēsturiskās nozīmes atbilst muzeja priekšmeta prasībām, bet nav iekļauts muzeja krājumā;
- 3) **muzeja krājums** — vēsturiski izveidojies, zinātniski pamatots muzeja priekšmetu kopums, kas sastāv no pamatkrājuma, palīgkrājuma un apmaiņas krājuma;
- 4) **muzeja kolekcija** — muzeja priekšmetu kopums, kuru saista viena pazīme vai vairākas pazīmes un kura vēsturiskā, zinātniskā vai mākslinieciskā vērtība ir nedalāms veselums.

Ministru kabineta noteikumi Nr.956 Noteikumi par Nacionālo muzeju krājumu

Muzeja nolikums;

Attīstības stratēģija;

Politikas – krājuma, pētniecības, komunikācijas, restaurācijas;

Plāni, pārskati, kontrole, analīze.

<https://likumi.lv/ta/id/148769-noteikumi-par-nacionalo-muzeju-krajumu>

nacionālais muzejs

Muzejs, kas atbildīgs par valstij nozīmīgu muzeja dokumentu komplektēšanu un saglabāšanu.

novada muzejs

Kompleksais muzejs, kura darbība aptver novadu vai tam pielīdzinātu administratīvo teritoriju un kas atbildīgs par novadam nozīmīgu muzeja dokumentu iegūšanu un saglabāšanu.

novadpētniecības muzejs

Kompleksa profila muzejs, kura krājums dokumentē konkrēta administratīvi teritoriālā reģiona dabu un vēsturi. Novadpētniecības muzejos bez dabas un vēstures nodaļām var būt arī mākslas, literatūras vai citas nodaļas. Novadpētniecības muzeji var aptvert dažādus teritoriālā dalījuma līmeņus.

<https://www.muzeologija.lv/lv/muzejtermini/3>

Madonas novadpētniecības un mākslas muzejs

Dibināts 1944.g. Muzejā vāc, glabā un eksponē materiālus par Madonas pilsētas un novada vēsturi, kultūru un mākslu.

Valmieras muzeja sākotne meklējama 19. gadsimta 80. gados. Tolaik Valmieras Latviešu biedrības namā tika iekārtota vēstures istaba, kurā glabājās seni priekšmeti un arheoloģiskie atradumi. Savukārt jau neatkarīgās Latvijas laikā vietējās vēstures entuziasti nodibināja Tālavas senatnes pētīšanas biedrību, cerot Valmierā izveidot muzeju, kas būtu veltīts varenajai latgaļu zemei – Tālavai.

Padomju okupācijas varai likvidējot sabiedriskas organizācijas, 1940. gadā savu darbību izbeidza gan Valmieras Latviešu biedrība, gan Tālavas senatnes pētīšanas biedrība. Nacistiskās okupācijas laikā, pārmantojot un papildinot vēsturisko kolekciju materiālus, tika uzsākts darbs pie Valmieras muzeja izveides. 1943. gadā muzejs tika oficiāli atklāts. Tomēr gadu desmitiem vāktā kolekcija gāja bojā ugunsgrēkā 1944. gada septembrī.

Lēmums dibināt Valmieras muzeju tika pieņemts 1959. gadā. Tobrīd trūka pēctecības, kas muzeju saistītu ar agrāko laiku Valmieras vēstures pētniekiem un popularizētājiem. Bija nomainījušās paaudzes un politiskā situācija un no jauna nācās veidot muzeja krājumu. Tādēļ 1959. gads tiek uzskatīts par pašreizējā Valmieras muzeja dibināšanas gadu.

Cēsu muzeju kā publiski pieejamu muzeju 1925. gadā dibināja Latviešu Senatnes pētītāju biedrības Cēsu nodaļa. Muzeja dibinātāju kodolu sastādīja Cēsu skolotāji un par tā pirmo pārzini ievēlēja Bērzaines ģimnāzijas skolotāju Kārli Ašmani (1876–1943). 1949. gadā muzeja telpas tika ierādītas Cēsu Jaunajā pilī. Šajā laikā likti pamati Cēsu muzeja kā zinātniski pētnieciskas iestādes attīstībai.

Alūksnes muzejs dibināts 1959. gada 1. aprīlī un no pašiem pirmsākumiem atrodas Alūksnes Jaunajā pilī. Darbu uzsāk divi darbinieki – muzeja direktore un zāles uzraugs. Muzeja krājuma veidošanai par pamatu kļūst skolotājas Olgas Lapšes un viņas skolēnu, kā arī Malienas skolas novadpētnieku savāktie materiāli. Fondu uzskaites grāmatās pirmais ieraksts reģistrēts ar 1960. gada 25. augustu. Pirmie eksponāti ir arheoloģiskie priekšmeti – akmens cirvji, šķēpa uzgaļi, saktiņas, kakla gredzeni.

1963. gadā, administratīvo reformu laikā, Alūksnes muzeju pārveido par Madonas novadpētniecības un mākslas muzeja filiāli.

Gulbenes vēstures un mākslas muzejs darbību uzsāka 1982. gada 1. janvārī. Taču muzeja pirmsākumi Gulbenē meklējami 1960. gados – novadpētniecības istaba Gulbenes rajona Darbaļaužu deputātu padomē. 1975. g. 29. oktobrī Latvijas PSR Kultūras ministrija pieņēma lēmumu par sabiedriskā novadpētniecības muzeja atvēršanu Gulbenē.

Ar 1977. g. 19. augusta Gulbenes rajona Tautas deputātu padomes izpildkomitejas lēmumu Gulbenes Kultūras nodaļas pārziņā nonāca bijusī muižas klēts Brīvības ielā 9. Klētī tika izvietots GVMM etnogrāfijas un darba rīku krājums. Rajona kultūras nodaļa saņēma uzdevumu veikt gan klēts kapitālo remontu, gan izveidot novadpētniecības muzeju.

Pildot pieņemto lēmumu par muzeja izveidi, ar 1978.gada 1.jūliju Gulbenē atvērta Alūksnes Novadpētniecības un mākslas muzeja filiāle – Gulbenes novadpētniecības muzejs. Muzeja vajadzībām piešķirtas telpas Līkajā ielā 21 (Gulbenes 2.vidusskolā) – 2 istabas ekspozīcijai (60,9 m²) un 1 istabu fondu glabāšanai (21,6 m²).

Ar Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas un Latvijas PSR Ministru Padomes 1981. g. 6. oktobra lēmumu Nr.596 tika izveidots Gulbenes vēstures un mākslas muzejs, kas savu reālo darbību uzsāka 1982. g. 1. janvārī.

Pirmā izstāde ar muzejisku nozīmi **Kuldīgā** tika organizēta 1899. gada pavasarī rātsnama zālē Baznīcas ielā. Izstādes sarīkošanai tika izveidota speciāla komiteja, kura vērās pie Kuldīgas un apkārtnes iedzīvotājiem ar lūgumu deponēt izstādīšanai priekšmetus no viņu īpašuma. Bija skatāmi dažādi ieroči, mājturības priekšmeti, drukas darbi un manuskripti, mākslas darbi, piemiņas lietas no skolām un universitātēm, heraldika, zīmogi un zīmoggredzeni, monētas, medaļas, ordeņi un citi retumi.

1935. gada 10. oktobrī pilsētas valde pieņēma lēmumu par muzeja dibināšanu Kuldīgā. Muzeja pārziņa pienākumus uzņēmās pilsētas galva J.Dreimanis, bet par muzeja administratoru iecēla H.Celmiņu.

Muzejs savu dzimšanas dienu svin 1. janvārī. Doma par muzeja izveidošanu **Bauskas** intelektuāļu aprindās radās jau pirms Otrā pasaules kara, bet ieceri neizdevās līdz galam īstenot.

1946. gada decembrī Latvijas PSR Ministru padomes Kultūras un izglītības iestāžu komiteja uzdeva Bauskas apriņķa kultūrizglītības nodaļas vadītājam Staņislavam Milašam likvidēt Baznīcas mākslas vēstures muzeju Rundālē un organizēt Bauskas novada pētīšanas muzeju.

2015. gada 1. janvārī Bauskas novadpētniecības un mākslas muzeja nosaukums tiek mainīts uz nosaukumu Bauskas muzejs.

Pirmoreiz ideju izveidot **Daugavpilī** muzeju izteica 1925. g. literāts, žurnālists, pedagogs un izdevējs Arsenijs Formakovs laikrakstā “Dvinskij Golos”. 1926. gadā vēsturnieks un Daugavpils pilsētas domes deputāts Boļeslavs Brežgo Latgales presē atgriezās pie jautājuma par Latgales novada muzeja izveidi. Pamatu šim muzejam varēja veidot Daugavpils Skolotāju institūta savāktā arheoloģijas un etnogrāfijas priekšmetu kolekcija.

1933. g. Daugavpils Valsts skolotāju institūta telpās bija atklāta Latgales tautas mākslas izstāde, kuru izveidoja mākslinieks, pedagogs un arheologs Oskars Kalējs (1902-1993). Pēc šīs izstādes O. Kalējs, turpinot Daugavpils un Latgales vēstures un mākslas popularizāciju, uzsāka darbu pie muzeja izveidošanas Daugavpilī. Šis darbs vainagojas ar Valsts Vēstures muzeja Daugavpils nodaļas atklāšanu 1938. g. 30. maijā – datums, kuru muzejs svin kā savu dzimšanas dienu.

Latgales Kultūrvēstures muzejs

Muzejs dibināts 1959. gadā kā Ludzas Novadpētniecības muzeja filiāle un izvietots ēkā, kurā līdz Otrajam pasaules karam atradās Latgales Centrālais muzejs.

No 1960. gada muzejs darbojas patstāvīgi kā Rēzeknes Novadpētniecības muzejs, atverot savu pirmo ekspozīciju. Atbilstoši krājuma kolekciju raksturam un darba saturam, 1990. gadā Rēzeknes Novadpētniecības muzejs tiek pārdēvēts par Latgales Kultūrvēstures muzeju (LKM), kopš 1989. gada apmeklētājiem tiek atvērta muzeja lasītava.

Ludzas Novadpētniecības muzeja pirmsākumi meklējami 1918.gada aprīlī, kad Ludzas ģimnāzijas audzēkņi direktora S. Saharova un vēsturnieka L.Fohta vadībā sarīkoja 2 ekskursijas: 24.aprīlī uz Ludzas pilskalnu un Odukalnu. Pilskalnā audzēkņi noklausījās lekciju par Ludzas vēsturi, Odukalnā par arheoloģiskiem izrakumiem IX-XII gs. latgaļu kapulaukā, kurus veica Maskavas arheologi J. Romanovs un V. Sizovs 1890.-1891.gadā. 1918.gada 27.aprīlī pie kolekcionāra L.Fohta audzēkņi iepazinās ar arheoloģisko priekšmetu kolekciju. Radās doma izveidot muzeju.

1920.gada 5.augustā Ludzas apriņķa priekšnieks J.Soikāns Ludzā nodibināja Latgaliešu kultūras veicināšanas biedrību, atvēra lasītavu un vēsturiskā inventāra muzeju. 1923.gada sākumā notika Latgales mākslas un vēstures lietu izstāde Ludzā. Tā bija pirmā latgaliešu mākslinieku darbu izstāde. 1924.gadā muzeja krājumā bija 38 arheoloģiskie priekšmeti, 50 monētas un viena grāmata latgaliešu valodā.

1938. gada 8. maijā Ludzas aizsargu pulks atklāja "Ludzas vēstures un etnogrāfisko muzeju", bet patiesībā pārņēma Latgaliešu kultūrveicināšanas biedrības materiālus.

Kā etnogrāfijas un vēstures muzejs Ludzā tas pastāvēja līdz Otrajam Pasaules karam. Muzeja krājumā bija ap 1500 priekšmetu. Kara laikā muzeja telpa tika izdemolēta un priekšmeti iznīcināti.

Bibliotēku novadpētniecības virzieni:

- darbs ar primārajām un sekundārajām dokumentu plūsmām (identifikācija, dokumentu iegūšana bibliotēkas kolekcijai, to glabāšana un organizētas informācijas sniegšana par tiem lasītājam, izmantojot katalogu, karšu indeksu un bibliogrāfisko indeksu sistēmu);
- izpētot savu dzimto zemi, meklējot iepriekš nezināmu informāciju par to. Šajā gadījumā bibliotēka darbojas kā organizators.

"Novadpētnieka rokasgrāmata" ir sagatavota un publicēta Valsts Kultūrkapitāla fonda atbalstītā projekta *"Historia.lv - vispārējās un vietējās vēstures materiālu digitālā krātuve un novadpētnieku sadarbības platforma"* ietvaros.

Rokasgrāmata ir veidota kā uzziņu materiālu krājums un metodisks līdzeklis vispusīga novadpētniecības darba kvalitatīvai un mūsdienīgai veikšanai, ar virsmērķi - celt novadpētnieku, Historia.lv līdzstrādnieku, portālā pievienotā un jaunradītā satura zinātnisko vērtību. Tomēr ne mazāk noderīga tā būs jebkuram sava novada, pagasta, pilsētas vai dzimtas pētniekam.

Rakstu krājuma tapšanā tika piesaistīti speciālisti - vēsturnieki, pasniedzēji, novadpētniecības muzeju darbinieki, restauratori un arhīvistu, kuri ne tikai nereti paši savu darba pienākumu ietvaros veic profesionālu lokālās vēstures izpēti, bet arī palīdz to darīt brīvā laika novadpētniekiem.

<https://www.historia.lv/biblioteka/novadpetnieka-rokasgramata-apvarsnis-2016>

Novadpētniecība ir vispusīga sava novada vēstures pētišana, ko veic paši vietējie iedzīvotāji, tā bieži vien ir pirmais impulss, kas rada cilvēkos interesi par savu vēsturi. Novadpētniecībai jeb vietējās (lokālās) vēstures pētniecībai, tāpat kā akadēmiskajai vēsturei, ir savi profesionālie standarti un, tā veido plašu un nozīmīgu informācijas lauku, kas tiek izmantots pagātnes pētījumos.

Novadpētniecības uzdevumi būtībā neatšķiras no uzdevumu formulējumiem citās vēstures izpētes nozarēs: novadpētniecība ir pagātnes notikumu saprašana un izskaidrošana, **kritiski izvērtējot pieejamo informāciju**. Teorētiskajā literatūrā mūsdienās dominē viedoklis, ka novadpētniecības jēdziens aptver visu iespējamo vietējās dzīves aspektu izzināšanu, ieskaitot kultūras pieminekļus, dabas objektus un vēstures liecības, kas atspoguļo novada dzīvi kādā noteiktā pagātnes posmā.

M. Mintauris

https://www.historia.lv/sites/default/files/media/Biblioteka/Literatura/Gramatas/2016/janvaris/novadpetnieka_rokasgramata.pdf

Novadpētnieka uzdevums ir apzināt un pētīt vietējās kultūrvides īpatnības, ikdienas dzīves vēsturi un cilvēku biogrāfijas – nodarboties ar visu to, ko nav iespējams realizēt nacionālās vēstures izpētes līmenī. Tādēļ novadpētniecība ir spēcīga tieši vēstures pētīšanas mikrolīmenī, un it īpaši mūsdienu sabiedrības vēstures uztveres, vēsturiskās apziņas atspoguļošanā. Novadpētniecība veic pagātnes rekonstrukciju no atsevišķiem fragmentiem. Vēsturisko procesu norisi ir grūti fiksēt, jo tie ir pakļauti nemitīgām izmaiņām: jo lielāka laika distance, jo vairāk pieaug dažādu faktoru ietekme.

Novadpētniecība ir saistīta ne tikai ar novada vēstures īpatnību izpēti, bet arī “lielās” vēstures norišu un procesu izpausmēm vietējā līmenī. Diskusijas par novadpētniecības mērķiem un uzdevumiem pamatā skar divus galvenos jautājumus:

- 1) Cik lielā mērā novada vai lokālās vēstures izpēte var būt patstāvīgs virziens, nevis tikai papildinājums nacionālajai jeb vispārējai vēsturei?
- 2) Kāda ir novada vai lokālās vēstures izpētes pamatvienība, cik liela ir tā teritorija, kuras ietvaros var runāt par novada vēstures pētīšanu?

M. Mintaurs

https://www.historia.lv/sites/default/files/media/Biblioteka/Literatura/Gramatas/2016/janvaris/novadpetnieka_rokasgramata.pdf

Novadpētniecisko darbu kvalitāti nosaka vairāki kritēriji:

1. materiāla ieguves veids: kādas metodes izmantotas materiāla vākšanā (ekspedīcijas, iedzīvotāju intervijas, rakstīto vēstures avotu un vizuālo materiālu apzināšana) un cik regulāri ir vākti novadpētniecības materiāli;
2. savāktā materiāla dokumentēšanas līmenis, kas ietekmē to izmantošanas iespējas; kādas ir ziņas par savākto materiālu izcelsmi; vai pieejami interviju ieraksti vai arī tikai to atšifrējumi; kāds ir novadpētniecības materiālu zinātniskais aparāts (atsauces uz pirmavotiem);
3. savāktā materiāla saturs, tā hronoloģiskās un tematiskās robežas: kāda rakstura informācija ir vākta, kāds ir bijis tās izmantošanas mērķis (izglītība, komerciālu vai tūrisma projektu realizācija, personiski motivēta interese par pagātni u.c.).

M. Mintaurs

https://www.historia.lv/sites/default/files/media/Biblioteka/Literatura/Gramatas/2016/janvaris/novadpetnieka_rokasgramata.pdf

Novadpētniecības «robežu» problēma.

Reģionālie pētījumi tiek definēti kā visaptveroša konkrētas teritorijas izpēte un zināšanu uzkrāšana par to. Šī pieeja apvieno ģeogrāfijas, ekoloģijas, vēstures, arheoloģijas, toponīmijas, topogrāfijas, heraldikas, etnogrāfijas, filoloģijas un mākslas vēstures zināšanas ģeogrāfiskā ietvarā.

Vietējās vēstures zināšanu starpdisciplinārais raksturs ir cieši saistīts ar zinātnisko un nezinātnisko pieeju saplūšanu. Tomēr šāda masveida nezinātniskas jaunrades ielaušanās zinātnes disciplīnas teritorijā rada briesmas aizstāt zinātniskās zināšanas ar mītu radīšanu, tāpēc daži eksperti ierosina skaidri nošķirt vietējo vēsturi kā žurnālistisku un pat fiktīvu praksi no reģionālajiem pētījumiem kā vēstures zinātnes apakšnozares.

<https://www.biblioteka.lv/novadpetnieciba/>

[https://www.biblioteka.lv/wp-](https://www.biblioteka.lv/wp-content/uploads/2022/09/1_Novadpetnieciba_1_nodala_Pamatjedzieni.pdf)

[content/uploads/2022/09/1_Novadpetnieciba_1_nodala_Pamatjedzieni.pdf](https://www.biblioteka.lv/wp-content/uploads/2022/09/1_Novadpetnieciba_1_nodala_Pamatjedzieni.pdf)

<https://www.biblioteka.lv/wp-content/uploads/2022/09/Latvijas-biblioteku-novadpetniecibas-darba-rokasgramata.pdf>

vadlīnijas: <https://dom.lndb.lv/data/obj/file/2963519.pdf>

<http://www.creativemuseum.lv/lv/raksti/dienasgramata/agnese-neija-kur-ir-novadpetnieciba>

<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/gimenes-studija/novadpetnieciba-lauj-atklat-savu-zemi-no-visdazadakajam-skautnem.a152032/>: Novadpētniecība ir vietējās apkaimes,

dzimtā ciema, pilsētas, pagasta izpēte un zinātne par to. Ar novadpētniecību parasti nodarbojas skolēni, attiecīgās teritorijas iedzīvotāji - entuziasti. Savukārt iegūtā informācija dod plašu ieskatu par konkrētās teritorijas dabu, cilvēku sadzīvi, paražām un vēsturiskiem notikumiem, tā novadpētniecība raksturota internetā.

Krājuma komplektēšanas darba galvenie virzieni:

- atlasīt, saglabāt un nodrošināt pieeju dažādiem informācijas resursiem ikvienam interesentam
- ar aktuālu, lietotājiorientētas bibliotēkas statusam atbilstošu krājumu veicināt ekonomisko un sociālo attīstību, mūžizglītību reģionā
- komplektēt krājumu atbilstoši *MK noteikumiem*, IFLAS vadlīnijām un Gulbenes novada bibliotēkas krājuma attīstības politikai

Krājuma komplektēšanas un organizācijas darba galvenie uzdevumi:

- regulāri komplektēt **dokumentus** visās zinātņu nozarēs
- veidot aktuālu un universālu krājumu dažādām lietotāju grupām
- nodrošināt krājuma aktualitāti, regulāri attīrot krājumu no nolietotiem, novecojušiem un nepieprasītiem dokumentiem*
- BIS Alise darbības nodrošinājums Gulbenes novada bibliotēkās
- novada bibliotēku elektroniskā kopkataloga veidošana, uzturēšana atbilstoši prasībām BIS Alise
- konsultāciju sniegšana un praktiska palīdzība pagastu un skolu bibliotekāriem par krājuma komplektēšanas un BIS Alise darbības jautājumiem

<https://www.gulbenesbiblioteka.lv/lv/novads>

Muzejā, bibliotēkā, novadpētniecībā, jebkur, kur turam rūpi par kultūras mantojumu:

ICOM MUZEJU ĒTIKAS KODEKSS

<https://latvia.icom.museum.lv/wp-content/uploads/2022/06/ICOM-profesionalas-etikas-kodekss.pdf>

I. MUZEJI SAGLABĀ, INTERPRETĒ UN POPULARIZĒ CILVĒCES DABAS UN KULTŪRAS MANTOJUMU

Princips: Muzeji ir atbildīgi par materiālo un nemateriālo dabas un kultūras mantojumu.

Pārvaldes institūcijas un citu ar muzeja stratēģisko vadību un darbības pārraudzību saistīto institūciju galvenais pienākums ir aizsargāt un popularizēt šo mantojumu, kā arī nodrošināt šim nolūkam nepieciešamos cilvēku, materiālos un finanšu resursus.

II. MUZEJI, KAS UZTUR KRĀJUMU, PĀRVALDA TO SABIEDRĪBAS UN TĀS ATTĪSTĪBAS LABĀ

Princips: Muzeju pienākums ir veidot, saglabāt un pilnveidot savus krājumus, lai dotu ieguldījumu dabas, kultūras un zinātnes mantojuma saglabāšanā. Muzeju krājumi ir nozīmīgs sabiedrības mantojums, tiem ir īpašs juridiskais statuss un tos aizsargā starptautiski tiesību akti. Sabiedrības uzticībai ir raksturīgs pārvaldības jēdziens, kas ietver likumīgas īpašumtiesības, pastāvību, dokumentēšanu, pieejamību un atbildīgu izņemšanu no krājuma.

KRĀJUMA PAPILDINĀŠANA

2.1. Krājuma politika

Ikviena muzeja pārvaldes institūcijas pienākums ir pieņemt un rakstiski publiskot muzeja krājuma politiku, kurā raksturota krājuma papildināšana, saglabāšana un izmantošana. Politikai arī ir jāpaskaidro muzeja pozīcija attiecībā uz to mantojuma daļu, kas netiek katalogizēta, saglabāta un eksponēta (skatīt 2.7; 2.8).

2.2. Likumīgās īpašumtiesības

Nevienu objektu vai dabas paraugu nedrīkst pieņemt kā pirkumu, dāvinājumu, novēlējumu vai ieguvumu maiņas ceļā, ja muzejam nav pārlicības par šī priekšmeta likumīgu piederību priekšmeta piedāvātājam. Vietējo instanču izdotie apliecinājumi par likumīgām tiesībām uz īpašumu ne vienmēr garantē likumīgas īpašumtiesības.

2.3. Izcelsmes un likumības pārbaude

Ir jāpieliek visas pūles, lai pirms pieņemšanas muzeja krājumā ikviens priekšmets vai dabas paraugs, kas tiek piedāvāts pirkšanai vai kā dāvinājums, deponējums, novēlējums vai apmaiņas objekts, tiktu pārbaudīts, vai tas nav iegūts vai izvests nelikumīgi no tā izcelsmes valsts vai jebkuras starpniekvalsts, kurā tas varētu būt bijis iegādāts likumīgi (tas attiecas arī uz valsti, kurā atrodas muzejs). Ar pienācīgu rūpību ir jānoskaidro priekšmeta pilna vēsture kopš tā atrašanas vai radīšanas brīža.

2.4. Objekti un dabas paraugi no nelikumīgi vai nezinātniski veiktiem lauka darbiem Muzejs nedrīkst papildināt krājumu ar priekšmetiem, ja ir pamatots iemesls uzskatīt, ka šie atradumi saistīti ar nelikumīgi vai nezinātniski veiktiem lauka darbiem vai tišiem pieminekļu, arheoloģisko un ģeoloģisko atradumu vietu, sugu un dabisko biotopu bojājumiem vai postījumiem. Tāpat priekšmetus nedrīkst pieņemt, ja tie ir iegūti slepus no zemes īpašnieka, zemes lietotāja vai attiecīgās juridiskās personas vai valsts iestādes.

2.5. Kulturāli jutīgs materiāls

Cilvēka mirstīgo atlieku kolekcijas un kolekcijas ar sakrālu nozīmi drīkst iekļaut muzeja krājumā tikai tad, ja tās var novietot drošā vietā un ievērojot pienācīgu cieņu. Tas jāveic saskaņā ar profesionālajiem standartiem un to kopienas locekļu, etnisko vai reliģisko grupu interesēm un uzskatiem, no kurām šie priekšmeti cēlušies, ja tas ir zināms (skatīt arī 3.7.; 4.3.)

3. MUZEJI GLABĀ PRIMĀRĀS LIECĪBAS PĒTNIECISKOS UN IZGLĪTOJOŠOS NOLŪKOS

Princips: Muzeja īpašais pienākums pret sabiedrību ir nodrošināt tā krājumā iekļauto primāro liecību saglabāšanu, pieejamību un interpretāciju.

PRIMĀRĀS LIECĪBAS

3.1. Muzeja krājums kā primāro liecību kopums

Muzeja krājuma politikai ir skaidri jānorāda krājuma priekšmetu kā primāro liecību īpašā nozīme. Politiku nedrīkst noteikt, vadoties vienīgi pēc pašreizējām intelektuālām tendencēm vai pašreizējā muzeju lietojuma.

3.2. Krājuma pieejamība

Muzejam ir īpašs pienākums rūpēties par iespējami brīvu krājuma un ar to saistītās informācijas pieejamību, ņemot vērā ierobežojumus, kas jāievēro konfidencialitātes un drošības apsvērumu dēļ.